

หลักประกันการได้รับจัดสรรงบประมาณ ตามบทบัญญัติมาตรา 141 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ 2560 ศึกษาเฉพาะกรณี ของศาลรัฐธรรมนูญ¹

*Guarantee of budget allocation According to the
provisions of Section 141, paragraph two, of the
Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2017
Study only the cases of the Constitutional Court*

เมตตราวรรณ พันธุ์ไชย²

Mettawan Panchai²

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ²

Office of the Constitutional Court²

E-mail : mettawan2519@hotmail.com

Received 31.07.2024 ➤ Revised 08.11.2024 ➤ Accepted 22.11.2024

บทคัดย่อ

บท ความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เหมاسبเกี่ยวกับการได้รับจัดสรรงบประมาณให้
แนวทางมาตรการทางกฎหมายที่ ให้เพียงพอและอิสระต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ

¹ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและหาแนวทางมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้รับจัดสรรงบประมาณให้
เหมาะสมเพียงพอและอิสระต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามที่บทบัญญัติ
รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้

² ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม เลขที่ 120 หมู่ 1 อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ชั้น 2 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติ มาตรา 141 วรรคสองแห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กรณีของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการโดยมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นให้กับศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ในแง่ของการงบประมาณ หากวิเคราะห์หลักการของวิธีการจัดสรรงบประมาณของรัฐแล้วยังคงใช้วิธีการงบประมาณเช่นเดียวกันกับหน่วยงานของรัฐอื่นทั่วไปซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายงบประมาณที่เป็นกฎหมายกลาง ฉบับเดียวกับที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร พิจารณาจัดสรรให้ตามกฎหมายและวิธีการงบประมาณ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการควรมีแนวทางมาตรการทางกฎหมายอันเกี่ยวกับการได้รับจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมเพียงพอและอิสระต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ในแง่การสร้างหลักประกันที่อิสระทางงบประมาณ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่รับรองไว้ จึงได้มีข้อเสนอแนะเป็นมาตรการทางกฎหมาย ประกอบด้วยหลักการ 4 ประการ ดังนี้

(1) การจัดทำงานงบประมาณมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งถือเป็นกระบวนการต้นน้ำดังคำสุภาษิตที่ได้กล่าวไว้ว่า **“รากฐานมีความสำคัญ ซึ่งหากปราศจากฐานรากที่แข็งแรงแล้ว ก็จะไม่สามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคง”** โดยในทางปฏิบัติแล้วกระบวนการต้นน้ำทางงบประมาณ ควรจะต้องมีสภาพบังคับทางกฎหมาย อันเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการของ

กระบวนการในการขอรับและการจัดสรรงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญโดยจะต้องมีการกำหนดสัดส่วนของตัวเลขงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามอัตราภาวะเงินเฟ้อไม่เกินร้อยละ 1.25 และให้นำฐานข้อมูลการเบิกจ่ายเงินงบประมาณย้อนหลัง 3 ปีที่ผ่านมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) การจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือทางด้านระบบงบประมาณที่เป็นอิสระตามหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐที่ดีระหว่าง สำนักงานงบประมาณ กับ ศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง อันได้แก่ รัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ หรือองค์กรอัยการ เพื่อให้มีกระบวนการงานของวิธีการทางงบประมาณมีสัดส่วนที่เหมาะสมพอเพียงกับบริบทของหน่วยงาน ดำรงไว้ซึ่งหลักความเป็นอิสระทางงบประมาณ

(3) การแก้ไขกฎหมายวิธีการงบประมาณ ในหมวดของการจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง อันได้แก่ รัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ หรือองค์กรอัยการ เพื่อมีวิธีการทางงบประมาณที่นำมาใช้บังคับเป็นการเฉพาะตนร่วมกันและเป็นการสร้างมาตรการทางกฎหมายให้มีหลักประกันอิสระทางงบประมาณ ตลอดจนการรองรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิในการพิจารณาคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการสิทธิโดยตรงให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

(4) การกำหนดสถานะของกฎหมายกรณีเงินงบประมาณเหลือจ่ายของศาลรัฐธรรมนูญ

เพื่อสอดคล้องกับหลักวินัยการเงินการคลังของ
รัฐที่ดี

คำสำคัญ : ศาลรัฐธรรมนูญ, ความเป็น
อิสระทางงบประมาณ, สัดส่วนความเหมาะสม
ของงบประมาณ

Abstract

His article aims to study the appropriate legal measures regarding the allocation of sufficient budget and independence for the performance of duties of the Constitutional Court in accordance with Section 141, Paragraph Two of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, in the case of the Constitutional Court, which is an organization exercising judicial power, with the Office of the Constitutional Court responsible for administrative work that is independent in personnel management, budget, and other operations for the Constitutional Court. In terms of budget, if the principles of the state budget allocation method are analyzed, the budget method is still the same as other state agencies in general, which are under the budget law, which is the same central law that the exercisers of legislative and executive power consider allocating according to the law and budget method. For this reason, the author believes that the Constitutional Court, as an organization

exercising judicial power, should have legal measures regarding the allocation of budget that is appropriate, sufficient, and independent for the performance of duties in order to achieve tangible results in terms of creating guarantees of budget independence, in accordance with the intention of the Constitution that guarantees it. Therefore, the legal measures are recommended, consisting of 4 principles as follows :

(1) Budgeting is very important and is considered an upstream process as the proverb says, “The foundation is important. Without a strong foundation, it cannot stand firmly.” In practice, the upstream budget process should have legal force regarding the determination of criteria and methods for the process of requesting and allocating budgets of the Constitutional Court. The percentage of the budget must be clearly determined and consistent with the budget management principles of the previous fiscal year.

(2) Preparation of a Memorandum of Understanding (MOU) on cooperation in the area of an independent budget system in accordance with the principles of good fiscal discipline between the Budget Bureau and the Constitutional Court, the Office of the Constitutional Court, and organizations under the provisions of Section 141, paragraph two of the Constitution, namely the Parliament, the Court, independent organizations, or the Office of the Attorney General.

(3) Amendment of the Budget Procedure Act in the category of budget

allocation to organizations under the provisions of Section 141, paragraph two of the Constitution, namely the Parliament, the Court, independent organizations, or the Office of the Attorney General, in order to have a budget method that can be applied jointly and individually.

(4) Determining the status of the law in the case of the Constitutional Court's surplus budget, to be consistent with the principles of good fiscal discipline.

Keywords : Constitutional Court, Budget independence, Budget appropriateness ratio

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งบประมาณแผ่นดินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารราชการของประเทศ เพราะรัฐบาลสามารถนำงบประมาณแผ่นดินมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินที่รัฐบาลจะขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตลอดจนรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินและการคลังของประเทศ (นันทินิตย์ นวลมณี, 2550, หน้า 3) ซึ่งการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาลนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาในฐานะองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการบริหารงานและการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาลเมื่อได้รับอนุมัติ

งบประมาณแล้วจึงตราออกมาเป็นพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อประกาศใช้บังคับต่อไป ทั้งนี้รัฐธรรมนูญฉบับปีปัจจุบัน (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, หน้า 41) มาตรา 141 ได้วางหลักในการกำหนดให้งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินต้องทำเป็นพระราชบัญญัติ ส่วนหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายให้แก่หน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐไว้ในวรรคสองของบทบัญญัตินี้โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ ดังนั้นมิติทางการเงินการคลังและการงบประมาณในกระบวนการต่าง ๆ จึงต้องผ่านลำดับขั้นในการพิจารณากฎหมายงบประมาณรายจ่ายประจำปีของผู้ใช้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติหรือทางรัฐสภา ฝ่ายบริหารหรือ

รัฐบาลซึ่งจะมีกระบวนการพิจารณา ให้เป็นไปตามกฎหมายและอยู่ในกรอบวินัยทางการเงินการคลังเพื่อประโยชน์สาธารณะของแผ่นดิน ตั้เจตนารมณ์ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ อีกทั้งในแง่หลักประกันความเป็นอิสระทางงบประมาณรัฐธรรมนูญยังได้วางหลักไว้ในวรรคสองของบัญญัติว่า “รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของรัฐสภา ศาล องค์การอิสระ และองค์การอัยการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ ในกรณีเห็นว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรอาจไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ รัฐสภา ศาล องค์การอิสระ หรือองค์การอัยการ จะยื่นคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการการโดยตรงก็ได้” ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ในบทบัญญัติดังกล่าวนี้จะพบว่า มีประเด็นปัญหาทางข้อกฎหมายที่สำคัญ อยู่ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ประเด็นเรื่องของการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของรัฐสภา ศาล องค์การอิสระ และองค์การอัยการ นั้น มีขอบเขตเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์วิธีการใด ๆ ในการวัดระดับสัดส่วนของความเหมาะสมพอเพียงของงบประมาณสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ โดยอิสระของรัฐสภา ศาล องค์การอิสระ และองค์การอัยการ หากในกรณีที่เห็นว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรอาจไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ รัฐสภา ศาล องค์การอิสระ หรือองค์การอัยการ จะยื่นคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการการโดยตรงก็ได้

ส่วนประเด็นที่ 2 นั้น เป็นประเด็นในเรื่องของหลักประกันความเป็นอิสระทางงบประมาณ

ในการได้รับจัดสรรงบประมาณของรัฐสภา ศาล องค์การอิสระ หรือองค์การอัยการ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอำนาจในการควบคุม ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ถูกครอบงำและการแทรกแซงวิธีการในการใช้ทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรมาจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

จากปัญหาทางข้อกฎหมายที่สำคัญ ทั้ง 2 ประเด็นนี้ จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้มีการวางหลักเกณฑ์การจัดทำงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันความเป็นอิสระทางงบประมาณไว้ในอดีตซึ่งปรากฏครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 5 มาตรา 75 ที่ได้วางหลักเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ ที่ให้รัฐต้องจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการนี้วรรคสองของมาตราดังกล่าวนี้อาจได้วางหลักไว้ว่ารัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหารงานโดยอิสระของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งต่อมาหลักการนี้ยังได้ถูกบัญญัติมาอย่างต่อเนื่องในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 8 การเงิน การคลัง และงบประมาณ ในมาตรา 168 วรรคแปดและวรรคเก้า ที่วางหลักไว้ว่ารัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และองค์การตามรัฐธรรมนูญ

โดยในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาลและองค์กรตามวรรคแปด หากหน่วยงานนั้น เห็นว่างบประมาณรายจ่าย ที่ได้รับจัดสรรให้ นั้น ไม่เพียงพอให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติ ต่อคณะกรรมการธิการได้โดยตรง จะเห็นได้ว่า ในการร่างรัฐธรรมนูญนั้น มีเจตนารมณ์ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณให้องค์กรตุลาการและ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญนั้น มีความเป็น อิสระจากคณะรัฐมนตรีในการบริหาร งบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและ มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร, 2550, หน้า 168) ซึ่งรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันได้บัญญัติหลักการนี้ไว้โดย ได้เพิ่มเติมว่าการจัดสรรงบประมาณให้องค์กร ดังกล่าวนั้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติ ไว้ในกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

อย่างไรก็ตามการจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่ มีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐนั้นยังไม่มีขอบเขตเงื่อนไข หรือหลักเกณฑ์วิธีการใด ๆ ในการวัดระดับ สัดส่วนของความเหมาะสมที่พอเพียงของ งบประมาณต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระที่เป็น รูปธรรมที่ชัดเจน หากแม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญ เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 14/2556 โดยความละเอียดในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ รายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการ

ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปวรศร เลิศธรรมเทวี, 2564, หน้า 4) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเพียงว่ารัฐต้องจัดสรร งบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงาน โดยอิสระและหากหน่วยงานนั้น เห็นว่า งบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้ นั้น ไม่เพียงพอให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อ คณะกรรมการธิการได้โดยตรง ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ กำหนดวิธีการในการพิจารณา งบประมาณ รายจ่ายให้แก่หน่วยงานที่มีอำนาจในการ ควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อ เป็นหลักประกันแก่หน่วยงานดังกล่าวว่า การใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีนั้นจะถูกตรวจสอบ โดยคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบ การกระทำในการจัดสรรงบประมาณของ ฝ่ายบริหารว่าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ อันเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่จะให้ การจัดสรรงบประมาณของรัฐเพียงพอแก่ การปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยอิสระ และทำให้ การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีต้องถูกครอบงำจาก ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และป้องกันมิให้รัฐ ใช้อำนาจกลั่นแกล้งหรือครอบงำการบริหารงาน ของหน่วยงานที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ โดยใช้เงินงบประมาณแผ่นดิน มาเป็นเครื่องมือ ผู้เขียนในฐานะที่เป็นข้าราชการ ในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาประเด็นปัญหาข้อกฎหมายทั้ง 2 ประเด็นที่ได้นำกล่าวมาข้างต้น โดยผู้เขียน เลือกที่จะศึกษาเฉพาะองค์กรศาล กรณีของ ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจ

ตุลาการมีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 หมวด 1 ศาลมาตรา 7 ให้ศาลมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีดังต่อไปนี้

(1) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย

(2) คดีเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือองค์กรอิสระ

(3) คดีเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(4) คดีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

(5) คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

(6) คดีเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้

(7) คดีเกี่ยวกับการเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมี ส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

(8) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

(9) คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดลงของความเป็นรัฐมนตรี

(10) คดีเกี่ยวกับหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

(11) คดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(12) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

(13) คดีอื่นที่รัฐธรรมนูญกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาล (ราชกิจจานุเบกษา, 2561 หน้า 3-4)

จากหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตาม (1) ถึง (13) จะเห็นได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจในการวินิจฉัยสมาชิกภาพและความสิ้นสุดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา รวมถึงการยุบพรรคการเมือง เป็นต้น ซึ่งตำแหน่งใด ๆ เหล่านี้เป็นตำแหน่งที่มีหน้าที่และอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร โดยศาลรัฐธรรมนูญก็เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการซึ่งได้รับจัดสรรงบประมาณภายใต้กฎหมายงบประมาณที่เป็นกฎหมายกลางฉบับเดียวกันที่ผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร พิจารณาจัดสรรให้ตามกฎหมายและวิธีการงบประมาณตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่รับรองไว้โดยมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญในการสนับสนุนให้การทำงานของศาลรัฐธรรมนูญบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ความมุ่งหมายของการจัดตั้งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญนั้น เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการให้กับ

ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 210 วรรคสาม ประกอบมาตรา 193 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่อย่างไรก็ดีแม้ว่ากรณีการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำของระบบงบประมาณจะผ่านกลไกการพิจารณาของผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร ซึ่งเป็นตัวแทนของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำในการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของฝ่ายบริหาร (สุปรียา แก้วละเอียด, 2565, หน้า 260) ว่าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ อันเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่จะให้การจัดสรรงบประมาณของรัฐเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยอิสระ และทำให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีต้องถูกครอบงำจากฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และป้องกันมิให้ภาครัฐใช้อำนาจกลั่นแกล้งหรือครอบงำการบริหารงานโดยใช้เงินงบประมาณเป็นเครื่องมือก็ตาม

อนึ่งสำหรับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีนั้นโดยหลักการแล้วจะต้องจัดสรรให้สอดคล้องกับรายจ่ายของรัฐและรายจ่ายตามข้อผูกพันที่มีอยู่รวมถึงสถานะเงินนอกงบประมาณของหน่วยรับงบประมาณที่มีอยู่เพื่อประกอบการพิจารณา อีกทั้งผลกระทบต่อการใช้จ่ายเงินงบประมาณในการบริหารราชการแผ่นดินในส่วนอื่นตามยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาจึงเป็นเหตุผลและความจำเป็นของรัฐที่ไม่สามารถจะจัดสรร

งบประมาณรายจ่ายให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นได้ตามวงเงินที่เสนอขอรับการสนับสนุน อาจมีการตัดทอนหรือเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นตามลำดับความสำคัญและความจำเป็นของการบริหารกิจการบ้านเมือง แต่จะมีหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ หากเห็นว่างบประมาณจัดสรรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระแล้ว จะยื่นคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการการโดยตรงก็ได้ ด้วยเหตุผลจากหลักการดังกล่าวข้างต้นกรณีของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่ใช้อำนาจตุลาการ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2563, หน้า 38) หากกรณีการได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระแล้ว จะยื่นคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการการโดยตรงก็ได้ นั้นย่อมหมายความว่า การได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรืองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของศาลรัฐธรรมนูญจะถูกกระบวนการดำเนินงานทางระบบงบประมาณ (ปัญญา อุดชาชน, 2560, หน้า 48) อย่างน้อย 4 ขั้นตอนดังนี้

(1) ขั้นตอนการปรับลดลงหรือเพิ่มขึ้นในงบประมาณของสำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของฝ่ายบริหาร คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

(2) ขั้นตอนการปรับลดลงหรือเพิ่มขึ้นของคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้า

(3) ขั้นตอนของคณะกรรมการพิจารณา
ร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปี

(4) ขั้นตอนของคณะอนุกรรมการ
พิจารณาร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปี

จากขั้นตอนระบบงบประมาณดังกล่าว
ข้างต้นศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นองค์กร
ที่ใช้อำนาจตุลาการและเป็นผู้ใช้อำนาจฝ่ายหนึ่ง
ของอำนาจอธิปไตย (อำนาจบริหาร อำนาจ
นิติบัญญัติ อำนาจตุลาการ) ซึ่งการได้รับจัดสรร
งบประมาณแผ่นดินที่ผ่านลำดับขั้นในการ
พิจารณาโดยฝ่ายที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติอำนาจ
บริหาร หากพิจารณาในแง่หลักประกันความเป็น
อิสระของระบบงบประมาณย่อมอาจกระทบต่อ
หลักความเป็นอิสระในระบบงบประมาณ
ขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการที่อาจลดทอน
ความอิสระและส่งผลต่อความเที่ยงธรรมของ
องค์กรตุลาการได้ เพราะกระบวนการดำเนินการ
ทางวิธีการงบประมาณที่มีได้กำหนดรูปแบบ
การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสม
ต่อการปฏิบัติหน้าที่ไว้อย่างเป็นรูปธรรม
ที่ชัดเจนย่อมอาจถูกครอบงำและแทรกแซงได้
ทั้งนี้ระบบงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญ
ตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ได้วางหลักว่าในวาระเริ่มแรก
ก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้รับ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีให้คณะตุลาการ
ศาลรัฐธรรมนูญ จัดทำแผนงานในการดำเนินการ
ของศาลรัฐธรรมนูญและแผนงานการจัดตั้งและ
การบริหารงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อขอรับเงินอุดหนุนเป็น
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและการบริหารงาน
ตามแผนงานดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา

จัดสรรงบประมาณรายจ่ายเป็นเงินอุดหนุน
เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามแผนงานที่
คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสนอตามความจำเป็น
โดยมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยธุรการ
ของศาลรัฐธรรมนูญและกำหนดระเบียบ
แนววิธีปฏิบัติทางระบบงบประมาณตามระเบียบ
ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการงบประมาณ
พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่3)พ.ศ. 2565
ข้อ 6 กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
มีหน้าที่จัดทำค่าของงบประมาณรายจ่ายประจำปี
เสนอคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา
ให้ความเห็นชอบก่อนนำเสนองบประมาณ
รายจ่ายประจำปีต่อคณะรัฐมนตรีภายในระยะเวลา
ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ซึ่งจากการวิเคราะห์
ฐานข้อมูลตัวเลขของสำนักงานประมาณการณ
การจัดสรรงบประมาณให้กับศาลรัฐธรรมนูญ
และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีต
มาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2547-2566) จะเห็นได้ว่า
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ขอรับเงินอุดหนุน
จากงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามแผนงาน
ของหน่วยงานซึ่งเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์
ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญโดยหน่วยงานได้รับ
การจัดสรรงบประมาณจากคณะรัฐมนตรี
ที่อยู่ภายใต้แผนงานพื้นฐานและเป็นเงินอุดหนุน
ทั้งหมดในสัดส่วนงบประมาณที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น
หรือลดลงในแต่ละปีงบประมาณแล้วเฉลี่ยในอัตรา
ร้อยละมากกว่าร้อยละ 69.92 อย่างมีนัยสำคัญ

ในขั้นนี้ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าภายใต้
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราชการ 2560 มาตรา 141 วรรคสอง
ที่วางหลักไว้ว่ารัฐต้องจัดสรรงบประมาณ
ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของ

รัฐสภา ศาล องค์การอิสระ และองค์กรอัยการ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ ในกรณีนี้ที่เห็นว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรอาจไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่รัฐสภาศาลองค์กรอิสระหรือองค์กรอัยการ จะยื่นคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการการโดยตรงก็ได้ นั้น ยังคงพบประเด็นปัญหาทางข้อกฎหมายในเรื่องการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระอย่างไรให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมพอเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้บริบทการบริหารงบประมาณขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ถูกรบกวนและแทรกแซงวิธีการในการใช้ทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรมาจากองค์กรที่ใช้อำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ถูกปรับงบประมาณให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยจะได้ดำเนินการศึกษา ถึงประเด็นปัญหาทางกฎหมายดังกล่าว ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศเพื่อได้ทราบถึงผลจากการศึกษาวิเคราะห์ที่ชัดเจนในการนำมาพัฒนาปรับปรุงเสนอแนะแนวทางวิธีการงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นองค์กรที่เป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและเหมาะสมตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้รับรองไว้

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาแนวทางมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการได้รับจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและอิสระต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ได้รับรองไว้ ตลอดจนการแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการได้การจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมเพียงพอและอิสระต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังและการจัดสรรงบประมาณของรัฐ โดยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

2.3 เพื่อศึกษาค้นหาแนวทางการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขตลอดจนการเสนอแนะกฎหมายภายใต้บริบทและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมตามหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐให้กับศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง อันได้แก่ รัฐสภา ศาล องค์การอิสระ หรือองค์กรอัยการ ตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

3.1 ศึกษาข้อความคิดทั่วไปเกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและเป็นอิสระต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

3.2 ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลังและการจัดสรรงบประมาณของรัฐ ในประเทศและต่างประเทศ

3.3 ศึกษาหลักการแนวทางการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายใต้บริบทและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมตามหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐที่บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้รับรองไว้

4. สมมุติฐานในการศึกษา

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 141 วรรคสอง ได้วางหลักความเป็นอิสระทางงบประมาณไว้ให้กับรัฐสภา ศาลองค์กรอิสระ หรือองค์กรอัยการก็เพื่อให้องค์กรที่ใช้อำนาจในการตรวจสอบอำนาจรัฐด้วยกันเป็นหลักประกันความเป็นอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีต้องถูกครอบงำจากฝ่ายที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร แต่ระบบการจัดสรรงบประมาณในวิธีการทางงบประมาณของรัฐกลับอยู่ภายใต้กฎหมายงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่เป็นกฎหมายกลางฉบับเดียวกันกับฝ่ายที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร พิจารณาจัดสรรให้ตามกฎหมายและวิธีการงบประมาณ ฉะนั้นในแง่หลักประกันความเป็นอิสระทางงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งยังไม่มีกฎหมายเฉพาะหรือขอบเขตเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์วิธีการใด ๆ ในการวัดระดับสัดส่วนของความเหมาะสมพอเพียงของงบประมาณสำหรับการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระที่เป็นรูปธรรมชัดเจนได้อย่างเหมาะสมตามหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐที่บัญญัติไว้

ในรัฐธรรมนูญ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะโดยปราศจากการแทรกแซงจากผู้ใช้อำนาจจากฝ่ายที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร

5. วิธีที่ใช้ในการศึกษา

ดำเนินการศึกษาแบบวิจัยทางเอกสาร กล่าวคือ ศึกษาค้นคว้าและการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับและการจัดสรรงบประมาณให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมเพียงพอและอิสระต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติมาตรา 141 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในวงงานระบบงบประมาณขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการจากหนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องของการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของรัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ และองค์กรอัยการนั้นมีขอบเขตเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์วิธีการใด ๆ ในการวัดระดับสัดส่วนของความเหมาะสมพอเพียงของงบประมาณสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ โดยอิสระของรัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ และองค์กรอัยการ หากในกรณีนี้ที่เห็นว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรอาจไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ หรือองค์กรอัยการ จะยื่นคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการการโดยตรงก็ได้ และประเด็นในเรื่องของหลักประกันความเป็นอิสระทางงบประมาณในการได้รับจัดสรรงบประมาณของรัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ หรือองค์กรอัยการ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของ

หน่วยงานที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ถูกครอบงำและการแทรกแซงวิธีการในการใช้ทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรมาจากฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติของไทยและต่างประเทศ

6. ผลการวิจัย

เมื่อได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักประกันความเป็นอิสระการได้รับงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระ ตามบทบัญญัติมาตรา 141 วรรคสองของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ศึกษาเฉพาะกรณีของศาลรัฐธรรมนูญโดยได้ศึกษาทั้งของบทไทยและบทต่างประเทศ จึงทำให้ทราบผลของการศึกษา ดังนี้

6.1 หลักกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในระบบงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญ

จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้เพื่อต้องการให้องค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ มีความเป็นอิสระในด้านงบประมาณจากฝ่ายที่ใช้อำนาจทางนิติบัญญัติและอำนาจทางบริหาร เพื่อเป็นการดุลอำนาจซึ่งกันและกัน กรณีของศาลรัฐธรรมนูญระบบงบประมาณได้มีบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 โดยได้วางหลักว่าในวาระเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จัดทำแผนงานในการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญและแผนงานการจัดตั้งและการบริหารงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อ

ขอรับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและการบริหารงานตามแผนงานดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเป็นเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามแผนงานที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสนอตามความจำเป็น และมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยงานธุรการโดยมีกระบวนการวิธีทางงบประมาณตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการงบประมาณ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565 ข้อ 6 ซึ่งได้กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่จัดทำคำขอของงบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอคณะตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนนำเสนอ งบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อคณะรัฐมนตรีภายในระยะเวลาที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

6.2 ปัญหาทางกฎหมายในการจัดสรรงบประมาณให้มีระดับสัดส่วนความเหมาะสมเพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของศาลรัฐธรรมนูญมีขอบเขต หลักเกณฑ์อย่างไรเพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ถูกครอบงำและแทรกแซงวิธีการจากฝ่ายที่เป็นใช้อำนาจบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงระบบงานงบประมาณให้เกิดประโยชน์ประโยชน์ต่อองค์กร

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่ได้รับงบประมาณจากรัฐสภาในรูปแบบของเงินก้อนเพื่อนำมาสนับสนุนดำเนินงานตามภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ

พ.ศ. 2561 หมวดการจัดสรรงบประมาณ สำนักงบประมาณจะทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณา กลั่นกรองและจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ซึ่งเปรียบเสมือน เป็นฝ่ายเลขานุการในการดำเนินการวิเคราะห์ รายละเอียดค่าของงบประมาณและปรับลด งบประมาณบางส่วนลงก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี กรณีหากมีการปรับลดลงของงบประมาณ ก็จะมีผลกระทบทำให้หน่วยขอรับงบประมาณ ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เป็นไปตามคำขอ ซึ่งในขั้นนี้ยังไม่สอดคล้องกับหลักการรับรอง ความเป็นอิสระทางงบประมาณตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง กล่าวคือ พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 หมวด 3 หน้าที่และอำนาจของผู้อำนวยการ มาตรา 19 ให้ผู้อำนวยการมีหน้าที่และอำนาจ จัดทำงบประมาณกับปฏิบัติการอย่างอื่นตามที่ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และให้มีหน้าที่ และอำนาจเกี่ยวกับการงบประมาณ ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดยุทธศาสตร์การจัดสรร งบประมาณรายจ่ายประจำปีโดยความเห็นชอบของ คณะรัฐมนตรี เพื่อให้หน่วยรับงบประมาณ ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคำขอตั้งงบประมาณ รายจ่ายประจำปี

(2) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำ การรอบประมาณการรายจ่าย เพื่อให้การจัดทำ งบประมาณ สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 23

(3) เรียกให้หน่วยรับงบประมาณเสนอ ประมาณการรายรับและรายจ่ายและสถานะ เงินนอกงบประมาณตามแบบและหลักเกณฑ์ พร้อมด้วยรายละเอียดที่ผู้อำนวยการกำหนด

(4) วิเคราะห์งบประมาณและการจ่ายเงิน ของหน่วยรับงบประมาณ รวมทั้งเสนอความเห็น ต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับงบประมาณของ หน่วยงานของรัฐสภา ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรอัยการด้วย

(5) กำหนด เพิ่ม หรือลดเงินจัดสรร ตามความจำเป็นของการปฏิบัติงาน

(6) กำหนดระยะเวลาของเงินจัดสรร

(7) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่าย งบประมาณของหน่วยรับงบประมาณ

(8) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติ ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของผู้อำนวยการ หรือ ตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย มาตรา 20 ให้ผู้อำนวยการเสนองบประมาณ ประจำปีต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อคณะรัฐมนตรี เสนอต่อรัฐสภาเป็นเวลาอย่างน้อยสามเดือน ก่อนวันเริ่มปีงบประมาณนั้น

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นนี้จะอยู่ในขั้น ของการจัดทำงบประมาณที่ให้อำนาจผู้อำนวยการ สำนักงบประมาณ ดำเนินกิจกรรมทาง วิธีการงบประมาณตามพระราชบัญญัติวิธีการ งบประมาณ พ.ศ. 2561 ซึ่งในขั้นนี้ยังไม่มีกลไก ที่เป็นการวางระบบหลักเกณฑ์วิธีการ ทางงบประมาณที่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย ในการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณ ที่มีระดับสัดส่วนความเหมาะสมเพียงพอของ การจัดสรรงบประมาณที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อรองรับหลักความเป็นอิสระทางงบประมาณ จะมีเพียงแต่การวางหลักไว้ในขั้นของการอนุมัติ งบประมาณตามมาตรา 141 วรรคสอง ที่วางหลัก

ไว้ว่ารัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของรัฐสภา ศาล องค์การอิสระ และองค์กรอัยการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ ในกรณี que เห็นว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรอาจไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ รัฐสภา ศาล องค์การอิสระ หรือองค์กรอัยการจะยื่นคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการธิการโดยตรงก็ได้

6.3 สามารถกำหนดแนวทางในพัฒนาแก้ไขปรับปรุงตลอดจนข้อเสนอแนะทางการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับบริบทของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยธุรการในการสนับสนุนการปฏิบัติงานที่มีความเป็นอิสระทางงบประมาณ

เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันที่อิสระทางงบประมาณให้กับองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการและมีความสอดคล้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ได้รับรองไว้จะต้องกำหนดแนวทางในพัฒนาแก้ไขปรับปรุง ด้วยทกฎหมายของระบบงบประมาณ กล่าวคือสำนักงานงบประมาณ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่อำนาจจัดทำงบประมาณกับการปฏิบัติกรอย่างอื่นตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้แล้วนั้น จะต้องปฏิรูปกฎหมายงบประมาณใหม่โดยกำหนดหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่มีสภาพบังคับทางกฎหมายอันเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการของกระบวนการในการขอรับและการจัดสรรงบประมาณขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการที่เป็นมาตรฐานทางงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

เพิ่มเติม สำหรับการดำเนินงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 อย่างไรก็ตามแม้ว่างบประมาณขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญจะเคยถูกตีความจากบันทึกเรื่องความเป็นอิสระทางการเงินการคลังขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) เรื่องเสร็จที่ 518/2545 มาตรา 4 พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502 ว่าด้วยความเป็นอิสระขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ หมายถึงการที่รัฐต้องดูแลจัดสรรงบประมาณ ให้องค์กรเหล่านั้นสามารถดำเนินการได้อย่างมีอิสระตามภาระหน้าที่ต่อไป มิใช่หมายความว่าองค์กรดังกล่าวจะมีระบบงบประมาณแยกต่างหากจากระบบการคลังของรัฐ และขอบเขตแห่งความเป็นอิสระทางงบประมาณจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และเมื่อองค์กรอิสระฯ เป็น “ส่วนราชการ” ตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณฯ ย่อมต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการเช่นเดียวกับส่วนราชการอื่น ซึ่งการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการงบประมาณดังกล่าวนั้นเป็นการกำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับระบบการคลังของประเทศ โดยมีได้กระทบต่อความเป็นอิสระขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ยังคงสามารถใช้จ่ายเงินเพื่อการบริหารงานขององค์กรได้ตามงบประมาณที่ได้มีการจัดสรร ถ้าองค์กรอิสระเห็นว่ากฎหมาย กฎ หรือระเบียบดังกล่าวทำให้การบริหารงานไม่เป็นอิสระจนกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน ก็สมควรดำเนินการเพื่อให้มีการตรากฎหมาย

กฎ หรือระเบียบ เพื่อใช้บังคับกับตนเป็นการเฉพาะได้แต่ตราบไต่ที่ยังไม่มีกฎหมาย กฎ หรือระเบียบกำหนดเป็นอย่างอื่น องค์การอิสระจึงยังต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเช่นเดียวกันกับส่วนราชการอื่น ทั้งนี้การบริหารระบบงบประมาณภายใต้กิจกรรมการดำเนินงานด้านการเงินการคลัง และการงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญ ล้วนอยู่ภายใต้เงื่อนไขของบทบัญญัติการการเงินการคลังทั้งสิ้นแต่กระบวนการดำเนินงานใด ๆ เหล่านั้น หากวิเคราะห์หลักประกันการได้รับจัดสรรงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีบทบัญญัติของศาลรัฐธรรมนูญบัญญัติรองรับความเป็นอิสระการงบประมาณและการดำเนินการอื่นก็ตามแต่ในทางปฏิบัติด้วยวิธีการงบประมาณแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญ ยังคงมีประเด็นปัญหาในทางข้อกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญยังอาจขาดความเป็นอิสระด้านงบประมาณเพราะไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะเป็นหลักประกันความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญด้านงบประมาณที่อาจจะถูกครอบงำและการแทรกแซงจากฝ่ายบริหารได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งความเป็นอิสระในระบบงบประมาณของหน่วยธุรการศาลตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ได้รับรองไว้ในมาตรา 193 นั้น หากแม้ว่า ในทางปฏิบัติตามวิธีการงบประมาณแล้วจะไม่มีส่วนราชการอื่นใดของรัฐที่จะเป็นอิสระในด้านการเงินและการคลังได้อย่างสมบูรณ์เพราะทุกส่วนราชการยังเป็นส่วนหนึ่งของรัฐและเพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรมภายใต้กรอบภารกิจของประเทศ

และสอดคล้องกับรายรับที่จะนำมาจัดสรรให้หน่วยรับงบประมาณในแต่ละปีงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด

ฉะนั้นเพื่อสร้างหลักประกันอิสระทางงบประมาณในการได้รับจัดสรรงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญในการทำหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ถูกรอบงำและการแทรกแซงวิธีการในการใช้ทรัพยากรของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมาจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติตลอดจนแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ได้รับรองไว้อีกทั้งการป้องกันการผูกขาดอำนาจจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของหลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักประกันความเป็นอิสระของงบประมาณขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการอย่างเช่นศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญได้ทำหน้าที่ในการพิพากษาอรรถคดีได้อย่างเที่ยงธรรมโดยปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจฝ่ายอื่นใด

6.4 เปรียบเทียบระบบงบประมาณของต่างประเทศ

ศาลรัฐธรรมนูญไทยมีแนวคิดและนำหลักการในการสร้างองค์กร อย่างเช่นศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสรูปแบบคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสาธารณรัฐเกาหลีใต้ มาปรับใช้กับระบบกฎหมายของไทยในมิติต่าง ๆ และเพื่อให้ทราบถึงระบบงบประมาณของต่างประเทศ จึงได้แสดงรายการเปรียบเทียบระบบงบประมาณ ดังนี้

ประเทศ	ระบบงบประมาณ	การตรากฎหมายงบประมาณ
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	(1) มีความชัดเจนในเรื่องการจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเป็นอย่างมาก (2) มีการจัดตั้งกระบวนการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินที่เรียกว่า “German Budget Process” ซึ่งเป็นกรอบวิธีคิดและดำเนินการในการจัดสรรงบประมาณของแผ่นดิน โดยในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณนั้นโดยคณะกรรมการธิการ (Committees) กล่าวได้ว่า หัวใจสำคัญของการพิจารณาอนุมัติงบประมาณในเยอรมนี คือ คณะกรรมการธิการที่จัดตั้งโดยสภา (Budget Committee) ทำหน้าที่ร่วมกับสภา (Bundestag) โดยรัฐธรรมนูญของเยอรมนีให้อำนาจสภาอย่างกว้างขวางในการตรวจสอบเกี่ยวกับร่างงบประมาณและกำหนดให้มีคณะกรรมการ (Budget Committee) ที่มาจากผู้เชี่ยวชาญภาคส่วนต่าง ๆ และได้รับการยอมรับจากสังคม	(1) มีหลักการเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้สมดุลตามสัดส่วนหรือ Balanced Budget Provisions (2) อำนาจพิจารณาอนุมัติเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติโดยให้ความสำคัญกับอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติในการพิจารณาตรวจสอบร่างงบประมาณที่เสนอโดยฝ่ายบริหารมีการควบคุมงบประมาณแผ่นดินโดยคณะกรรมการธิการพิจารณางบประมาณ (Budget Committee) (3) มีกระบวนการพิจารณาอนุมัติร่างกฎหมายงบประมาณ (Budget Bill) ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของเยอรมัน (4) องค์กรตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเยอรมนีไม่ได้ขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหารและไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวง ทบวง กรมใด (5) มีงบประมาณเป็นของหน่วยงานเอง โดยเสนองบประมาณผ่านรัฐสภาโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาลโดยที่ประชุมตุลาการเต็มองค์คณะ 16 คน จะประชุมพิจารณากำหนดงบประมาณ แล้วเสนอผ่านรัฐสภาโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาล จะเห็นได้ว่ามีระบบกฎหมายพิเศษเฉพาะที่รองรับระบบหลักอิสระทางด้านงบประมาณ (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2556, หน้า 15)
สาธารณรัฐฝรั่งเศส คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศส	(1) ระบบงบประมาณมีความเป็นอิสระปราศจากอาณัติของรัฐสภาที่รวมถึงความเป็นอิสระจากอำนาจควบคุมทางงบประมาณของฝ่ายบริหาร ซึ่งกระบวนการงบประมาณใน ค.ศ. 2001	(1) การตรากฎหมายในส่วนของงบประมาณของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีความเป็นอิสระสูงมากซึ่งงบประมาณจะถูกบรรจุไว้ในงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาลกลาง

	โดยได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของหลักการว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาและฝ่ายบริหารในประการเกี่ยวกับการอนุมัติงบประมาณโดยมีรูปแบบที่กำหนดให้คณะกรรมการการงบประมาณพิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณร่วมกับคณะกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในเรื่องนั้น ๆ ร่วมกันพิจารณางบประมาณนั้นด้วยความจริงใจของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในวงจรของงบประมาณ (2) มีหลักการว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาและฝ่ายบริหารในประการเกี่ยวกับการอนุมัติงบประมาณไว้ว่า “ตามหลักการพื้นฐานว่าด้วยการแบ่งแยกอำนาจกระบวนการและวิธีการงบประมาณสำหรับการดำเนินงานภายในองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติพึงทำขึ้นภายใต้ความรับผิดชอบของสภาโดยแท้ และเสนอต่อรัฐบาลเพื่อกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดิน โดยฝ่ายบริหารไม่มีอำนาจในการพิจารณาถึงความเหมาะสมของงบประมาณที่รัฐสภาได้ตั้งไว้เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้”	ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกระทรวง ทบวง กรมใด เป็นงบประมาณกลางที่ขึ้นตรงกับประธานาธิบดี (2) มีการตั้งผู้เบิกจ่ายขึ้นเป็นพิเศษ มีหน่วยงานกลางงบประมาณ (สำนักงานศูนย์วิจัย และให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564, หน้า 36) และมีความรับผิดชอบบริหารงบประมาณโดยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ประเทศที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะไม่ค่อยมีประเด็นในเรื่องของการบริหารระบบงบประมาณของรัฐ
สาธารณรัฐเกาหลีใต้	(1) วิธีการงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญเกาหลีใต้ในกระบวนการจัดทำกฎหมายงบประมาณมีการกำหนดแผนการบริหารการคลังแห่งชาติ ซึ่งมีสาระคือภาพรวมการบริหารการคลัง และกรอบงบประมาณล่วงหน้า ระยะ 5 ปี (2) มีขั้นตอนการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการของรัฐ การเสนอข้อคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ผู้เชี่ยวชาญด้านงบประมาณ นักวิชาการ และภาคเอกชนร่วมกันอภิปราย ซึ่งเป็นการเปิดอภิปรายสาธารณะ	(1) มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา 54 กำหนดว่า “รัฐสภามีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาและตรวจสอบร่างงบประมาณแผ่นดินที่เสนอมาจากรัฐบาล” และมาตรา 99 กำหนดว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน และจะต้องรายงานผลการตรวจสอบนั้นให้แก่รัฐสภา” (2) รัฐสภาในฐานะองค์กรนิติบัญญัติ ถูกกำหนดหน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือการตรวจสอบงบประมาณรายรับและ

	(3) มีกระบวนการจัดทำร่างงบประมาณของรัฐบาลกลางยังมีการจัดการประชุมร่วมกับหน่วยราชการนั้น ๆ ในลักษณะการไปทัศนศึกษา เพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของส่วนราชการนั้น ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อหาหรือเรื่องงบประมาณและกรอบงบประมาณล่วงหน้าระยะปานกลางและส่งต่อไปฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งนี้ในการจัดทำงบประมาณเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณโดยอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินเสนอต่อสภาแห่งชาติภายใน 90 วัน ก่อนเริ่มปีงบประมาณ เมื่อรัฐบาลได้ผ่านความเห็นชอบร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปีเรียบร้อยแล้วจึงเสนอให้รัฐสภานำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาและตรวจสอบของฝ่ายนิติบัญญัติต่อไป เมื่อประธานรัฐสภาได้รับร่างงบประมานนั้น จึงส่งไปยังคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการดำเนินการพิจารณาและตรวจสอบร่างฯ ดังกล่าวในขั้นแรก โดยคณะกรรมการอาจมีการเรียกให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามาชี้แจงข้อมูลหรือรายละเอียดของงบประมาณ หน่วยงานหรือองค์กรที่เสนอของงบประมาณเข้ามานั้น เมื่อคณะกรรมการแต่ละคณะที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเสนอรายงานผลการตรวจสอบให้แก่ประธานรัฐสภาผ่านไปยังประธานคณะกรรมการพิจารณาพิจารณาและตรวจสอบรายละเอียดภาพรวมของร่างงบประมาณ ทั้งหมด	รายจ่ายของประเทศในแต่ละปีให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพ (3) มีกลไกองค์กรของรัฐสภาที่สำคัญนั้นคือ คณะกรรมาธิการฯ ที่มีความเชี่ยวชาญงบประมาณพิจารณางบประมาณเพื่อทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบ และกลั่นกรองงบประมาณแผ่นดินก่อนที่จะเสนอให้ที่ประชุมรัฐสภาผ่านความเห็นชอบและฝ่ายบริหารจึงจะสามารถนำงบประมาณเหล่านั้นไปเบิกจ่ายได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าระบบกลไกของการพิจารณาในวงงานงบประมาณจะให้ความสำคัญของผู้ที่มากลั่นกรองงบประมาณจากผู้เชี่ยวชาญด้านงบประมาณ (บุญเสริม นาคสาร และนิติกร จิรฐิติกาลกิจ, 2566, หน้า 373)
--	---	---

	โดยผู้ที่เข้ามาชี้แจงและตอบข้อซักถามของคณะกรรมการฯ จะต้องชี้แจงและตอบข้อซักถามได้อย่างครบถ้วนในแต่ละประเด็นก่อนที่คณะกรรมการฯ จะเสนอผลการตรวจสอบนั้นเข้าสู่ที่ประชุมรัฐสภาเพื่อผ่านความเห็นชอบต่อไป และเมื่อร่างงบประมาณผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาเรียบร้อยแล้วจึงกลับไปยังรัฐบาลเพื่อดำเนินการตามที่กำหนดไว้รายละเอียดกระบวนการพิจารณาร่างงบประมาณการจัดทำงบประมาณการพิจารณางบประมาณแผ่นดินของประเทศเกาหลีใต้ภายใต้สำนักงานงบประมาณแห่งรัฐสภาเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดรัฐสภาทำหน้าที่ในการศึกษาวิเคราะห์และการประเมินผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ	
--	--	--

ทั้งนี้จากการที่ได้เปรียบเทียบกับต่างประเทศ ทำให้พบว่าวงจรของระบบงบประมาณนั้น ในด้านการขอรับงบประมาณขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ และในด้านการพิจารณาจัดสรรงบประมาณขององค์กร ที่ใช้อำนาจบริหาร และอำนาจนิติบัญญัติ จะต้องดำรงไว้ซึ่งหลักประกัน ความเป็นอิสระการได้รับงบประมาณ จึงจะเป็นหลักการที่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ ที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้

กรณีของไทยนั้นมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. 2560 มาตรา 141 วรรคสอง ที่ได้วางหลักไว้ว่า รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ แต่ในวิธีการทางงบประมาณนั้นยังขาดสภาพ บังคับของกฎหมายที่เป็นหลักการที่เป็น รูปธรรมชัดเจนตามหลักประกันความเป็นอิสระ

ของระบบงบประมาณ ซึ่งจะแตกต่างกับ ต่างประเทศ อันได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี จะมีกฎหมายเฉพาะและมีหลักการ เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้สมดุลตาม สัดส่วนหรือ Balanced Budget Provisions สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีหลักการพื้นฐานว่าด้วย การแบ่งแยกอำนาจกระบวนการและวิธีการ งบประมาณสำหรับการดำเนินงานภายใน องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติพึงทำขึ้นภายใต้ ความรับผิดชอบของสภาโดยแท้ และสาธารณรัฐ เกาหลีใต้จะมีกระบวนการจัดทำร่างงบประมาณ ของรัฐบาลกลาง มีการจัดการประชุมร่วมกับ หน่วยงานการนั้นๆ ในลักษณะการไปทัศนศึกษา เพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของ ส่วนราชการ และเน้นหลักความโปร่งใส ของส่วนราชการ ซึ่งไทยสามารถนำหลักการเหล่านี้

มาปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของไทย ได้อย่างเหมาะสมโดยการแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ทั้งนี้พระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ในส่วนของ มาตรา 4 ส่วนราชการที่อยู่ภายใต้บังคับจะต้องของงบประมาณผ่านรัฐมนตรีประจำกระทรวง รัฐมนตรีต้องเห็นชอบและส่งไปยังสำนักงบประมาณเพื่อพิจารณาและเสนอต่อไปยัง คณะรัฐมนตรี โดยสำนักงบประมาณจะพิจารณาต่อไปว่างบประมาณที่หน่วยงานขอนั้นเหมาะสมกับยุทธศาสตร์ชาติหรือไม่ ยุทธศาสตร์ภารกิจ มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามในกรณีของ หน่วยงานศาลรัฐธรรมนูญนั้นได้มีบทบัญญัติ ในเรื่องความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณ ของหน่วยงานไว้แล้ว ซึ่งมีมติทั้งหลายเหล่านี้ จำเป็นต้องมีหลักประกันความเป็นอิสระในการ บริหารงานขององค์กรตามภารกิจของหน่วยงาน เนื่องจากหากไม่มีความเป็นอิสระในการบริหาร งบประมาณ รวมไปถึงการบริหารงานบุคคลและ การดำเนินกิจการอื่น ๆ ของหน่วยงานที่เป็น ผู้ใช้อำนาจตรวจสอบอำนาจรัฐด้วยกันแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาในการทำหน้าที่ขององค์กร ขึ้นได้อาจนำมาซึ่งการขาดหลักการถ่วงดุล อำนาจระหว่างกันได้ ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงมี บทบัญญัติรับรองให้ศาลรัฐธรรมนูญมีสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นหน่วยธุรการที่เป็นอิสระ ทั้งในด้านการบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารกิจกรรมอื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญ มาตรา 193 ที่ได้กำหนดไว้ ว่าจะให้แต่ละศาลยกเว้นศาลทหารมีหน่วยงานที่ รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระ

ในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และ การดำเนินการอื่น โดยให้มีหัวหน้าหน่วยงาน คนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธาน ของแต่ละศาล ทั้งนี้ตามที่กฎหมายได้รับรอง หลักการไว้ซึ่งหลักการใด ๆ เหล่านี้ล้วนแต่มี จุดมุ่งหมายเพื่อให้ปลอดจากการแทรกแซง ซึ่งอำนาจอื่นที่กระทบต่อการทำหน้าที่โดยอิสระ ขององค์กรที่ใช้อำนาจตรวจสอบอำนาจรัฐ เช่นกันดังกล่าวด้วย

8. สรุปและอภิปรายผล

เจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราชการ 2560 มาตรา 141 วรรคสอง ที่ได้วางหลักว่ารัฐต้องจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของ รัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ และองค์กรอัยการ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วย วินัยการเงินการคลังของรัฐ ในกรณีให้เห็นว่า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรอาจไม่เพียงพอต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ รัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ หรือ องค์กรอัยการ จะยื่นคำขอแปรญัตติต่อ คณะกรรมาธิการโดยตรงก็ได้ นั่น เป็นหลักการ ที่รัฐธรรมนูญได้รับรองหลักประกันความเป็น อิสระทางงบประมาณซึ่งเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ ที่ให้รัฐต้องจัดระบบงานของกระบวนการ ยุติธรรมที่มีอำนาจในการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐด้วยกันให้มีประสิทธิภาพ และ รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหาร งานโดยอิสระให้กับรัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ และองค์กรอัยการ โดยในการพิจารณา งบประมาณรายจ่ายหากหน่วยงานที่ขอรับ

งบประมาณเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับจัดสรรให้ นั้นไม่เพียงพอให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการได้โดยตรง จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวจะกำหนดหลักการระบบงบประมาณที่เป็นนามธรรมไว้อย่างกว้างขวาง แต่ก็ไม่สามารถประเมินค่าที่เป็นเชิงรูปธรรมได้อย่างชัดเจนเท่าที่ควร ในทางหลักการวิธีทางงบประมาณอาทิเช่น คำว่าเพียงพอ เหมาะสม คุ่มค่าโปร่งใส ประสิทธิภาพ ทั้งนี้สำหรับเกณฑ์เรื่องความเพียงพอ เหมาะสม คุ่มค่าโปร่งใส ประหยัด เป้าหมาย ประโยชน์ ผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ ได้นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ที่อาจมองว่าเหมือนจะเป็นนามธรรมเช่นกัน แต่ก็เป็นเรื่องที่มีหลักการวัดในเชิงเศรษฐศาสตร์ได้ซึ่งอาจจะมึมมองที่แตกต่างกันออกไปได้เช่นกัน ทั้งนี้อาจจะต้องพิจารณาจากสิ่งที่หน่วยงานขอรับจัดสรรงบประมาณได้นำเสนอฐานข้อมูลอ้างอิงยืนยันรับรองไว้ใน การขอรับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี

อย่างไรก็ตามการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้นยังไม่มีขอบเขตเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์วิธีการใด ๆ ในการวัดระดับสัดส่วนของความเหมาะสมที่พอเพียงของงบประมาณต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน หากแม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2556 ในการร่างรัฐธรรมนูญนั้นมีเจตนารมณ์เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณให้องค์กรตุลาการและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญนั้นมีความเป็นอิสระจาก

คณะรัฐมนตรีในการบริหารงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและมีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปีปัจจุบันได้บัญญัติหลักการนี้ไว้โดยได้เพิ่มเติมว่าการจัดสรรงบประมาณให้องค์กรดังกล่าว นั้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาทางข้อกฎหมายในเรื่องการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระอย่างไรให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมพอเพียงต่อการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้บริบทการบริหารงบประมาณขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ถูกรวบงำและการแทรกแซงวิธีการในการใช้ทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรมาจากองค์กรที่ใช้อำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ถูกปรับงบประมาณให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศเพื่อได้ทราบถึงผลจากการศึกษาวิเคราะห์ที่ชัดเจนในการนำมาพัฒนาปรับปรุงเสนอแนะแนวทางวิธีการงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะที่เป็นองค์กรที่เป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ ได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและเหมาะสมตามที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ โดยในแง่ของการขอรับจัดสรรงบประมาณ จะถูกกำหนดให้เป็นไปตามหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐ และเป็นหน่วยรับงบประมาณตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561

มาตรา 4 ทั้งนี้หากเอ่ยถึงความเป็นอิสระทางด้านงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญแล้วมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งต้องปลอดจากการแทรกแซงจากภายนอก ปลอดจากอิทธิพลทางการเมืองใด ๆ ต้องตั้งอยู่บนหลักมโนธรรม ความสำนึก และธรรมจริยา ยึดถือความถูกต้อง ขอบธรรม และประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นใหญ่ ทั้งนี้เพราะศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลและคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นเด็ดขาดมีผลผูกพันองค์กรอื่นของรัฐทั้งหมด ความเป็นอิสระขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการจึงเป็นหลักประกันที่สำคัญ

อย่างไรก็ดีในเรื่องดังกล่าวนี้มีได้หมายความว่าหน่วยงานหน่วยงานศาลรัฐธรรมนูญ จะมีระบบงบประมาณแยกต่างหากจากระบบการคลังของรัฐคงมีความหมายแต่เพียงว่ารัฐต้องไม่ใช้กระบวนการในการจัดสรรงบประมาณหรือจำนวนเงินงบประมาณมาเป็นเครื่องมือในการทำให้หน่วยงานศาลรัฐธรรมนูญขาดความเป็นอิสระในการบริหารงาน การที่รัฐไม่สามารถจัดสรรเงินให้หน่วยงานศาลรัฐธรรมนูญได้เต็มตามความต้องการที่ขอรับจัดสรรงบประมาณในแต่ละปี เพราะเหตุด้วยข้อจำกัดของรายได้ที่จะนำมาจัดสรรให้แต่ละปีก็ตี ซึ่งในการบริหารงบประมาณหน่วยงานศาลรัฐธรรมนูญต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบ หรือข้อบังคับตามหรือข้อบังคับของทางราชการตามหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐ นอกจากบทบัญญัติในทำนองนี้แล้วไม่ปรากฏมีบทบัญญัติอื่นใดที่จะกล่าวถึงวิธีการบริหารจัดการงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญ แตกต่างออกไปเป็นพิเศษแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม

การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานศาลกรณีที่เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ หากเห็นว่ารบบงบประมาณยังขาดมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในแง่ความเหมาะสมและอิสระเพื่อให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ ก็สมควรดำเนินการเพื่อให้มีการตรากฎหมาย กฎ หรือระเบียบ เพื่อใช้บังคับกับองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเป็นการเฉพาะได้แต่หากตราบใดที่ยังไม่มีกฎหมาย กฎ หรือระเบียบ กำหนดเป็นอย่างอื่นหน่วยงานศาลจึงยังต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่นเดียวกับส่วนราชการอื่น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีข้อเสนอแนะด้วยมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้มีสภาพบังคับทางกฎหมายในวิธีการทางงบประมาณที่เป็นรูปธรรมชัดเจนของระบบการจัดสรรงบประมาณ ให้มีความสมดุลตามสัดส่วนเหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานที่ได้รับหลักประกันความเป็นอิสระทางด้านงบประมาณตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยหลักการดังนี้

(1) การจัดทำงบประมาณมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งถือเป็นกระบวนการต้นน้ำ ดังคำสุภาษิตที่ได้กล่าวไว้ว่า “รากฐานมีความสำคัญ ซึ่งหากปราศจากฐานรากที่แข็งแรงแล้ว ก็จะไม่สามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคง” โดยในทางปฏิบัติแล้ว กระบวนการต้นน้ำทางงบประมาณ ควรจะต้องมีสภาพบังคับทางกฎหมายอันเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการของกระบวนการในการขอรับและการจัดสรรงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญโดยจะต้องมีการกำหนดสัดส่วนของตัวเลขงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ตามอัตราภาวะเงินเฟ้อไม่เกินร้อยละ 1.25 ไว้ในพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 มาตรา 23 วรรคสอง และให้นำฐานข้อมูลการเบิกจ่ายเงินงบประมาณย้อนหลัง 3 ปีที่ผ่านมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) การจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือทางด้านระบบงบประมาณที่เป็นอิสระตามหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐที่ดีระหว่างสำนักงานงบประมาณกับศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 141 วรรคสอง อันได้แก่ รัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ หรือองค์กรอัยการ เพื่อให้มีกระบวนการงานของวิธีการทางงบประมาณมีสัดส่วนที่เหมาะสมพอเพียงกับบริบทของหน่วยงาน ดำรงไว้ซึ่งหลักความเป็นอิสระทางงบประมาณ

(3) การแก้ไขกฎหมายในพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ในหมวด 4 การจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง อันได้แก่ รัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ หรือองค์กรอัยการ

เพื่อมีวิธีการทางงบประมาณที่นำมาใช้บังคับเป็นการเฉพาะตนร่วมกัน และเป็นการสร้างมาตรการทางกฎหมายให้มีหลักประกันอิสระทางงบประมาณ ตลอดจนการรองรับอำนาจของคณะกรรมการธิการในการพิจารณาคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการโดยตรงให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ขอเสนอแนะ (1) ถึง (3) ข้อพึงระวังที่สำคัญในกระบวนการแก้ไขกฎหมายวิธีการงบประมาณในหมวดนี้จะต้องให้สอดคล้องหลักการความยินยอมทางภาษีหรือหลักการไม่มีภาษีโดยไม่มีผู้แทน (No taxation without representation) เพราะงบประมาณรายจ่ายประจำปีจะต้องจัดทำเป็นกฎหมายในรูปแบบของพระราชบัญญัติเพื่อให้ตัวแทนของประชาชนหรือรัฐสภามีอำนาจในการตรวจสอบงบประมาณรายจ่าย

(4) การกำหนดสถานะของกฎหมายกรณีเงินงบประมาณเหลือจ่ายของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสอดคล้องกับหลักวินัยการเงินการคลังของรัฐที่ดี □

บรรณานุกรม

- นันทินิตย์ นวลมณี. (2550). เอกสารวิชาการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการการ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของระบบงบประมาณ. ครั้งที่ 1 กลุ่มงานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี สำนักกรรมการการ 1 : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2563). *ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ*. (3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บุญเสริม นาคาสาร และ นิติกร จิรฐิติกรกิจ. (2023). *ศาลรัฐธรรมนูญในรัฐประหารปีใดเสีย* ในศตวรรษที่ 21 การประชุมวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 25 ปี การสถาปนาศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ปวริศร เลิศธรรมเทวี. (2564). การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระของรัฐสภา ศาล และองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ 19 (2), 89.
- ปัญญา อุดชาชน. (2560). *การพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. ค้นเมื่อ 25 มกราคม 2566. จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561*. ค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2566. จาก. <https://www.ratchakitcha.soc.go.th /DATA/PDF/2561/A/012/1.PDF>.
- สุปรียา แก้วละเอียต. (2565). *กฎหมายการคลัง ภาควงงบประมาณแผ่นดิน*. ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือกฎหมายวิญญูชน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). *เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. (หน้า 168). ครั้งที่ 1. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2556). *(รายงานผลการศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ)* สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีระหว่างวันที่ 1 - 9 มิถุนายน 2556. (หน้า 15.)
- สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). *(พิจารณาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 144 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560)* (หน้า 36.)